

УДК 004.2

ENVIRONMENTAL PRODUCTION AS A BASIS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

ЕКОЛОГОБЕЗПЕЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Voliak L. R. / Воляк Л. Р.

Ph.D. in Economics, Senior Lecture / к.е.н., ст. викладач

Haidai D. V. / Гайдай Д. В.

student / студентка

Riepka Y.O. / Рєпка Є. О.

student / студентка

*National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Heroiv Oborony, 13,
03041*

*Національний університет біоресурсів та природокористування України, Київ, вул. Героїв
Оборони, 13, 03041*

Анотація. Досліджено теоретичні та практичні засади формування та розвитку екологобезпечного сільськогосподарського виробництва. Обґрунтовано шляхи його подальшого розвитку з одночасним відтворенням природно-ресурсного потенціалу.

Встановлено, що екологобезпечне сільськогосподарське виробництво потребує врахування як економічних, так і екологічних та соціальних факторів, які істотно впливають на стан навколишнього середовища, продуктивність земель, а разом з тим і на ефективність діяльності агроформувань.

Ключові слова: екологобезпечне виробництво, сталий розвиток, ефективність, раціональне використання, земельні ресурси.

Вступ. На сучасному етапі розвитку ринкова економіка потребує розробки і реалізації прогностичної концепції щодо раціоналізації та екологізації виробничої діяльності. Нинішня екологічна ситуація, яка характеризується значним антропогенним навантаженням на природні ресурси, підтверджує, що суспільство ще недостатньо усвідомлює реальне значення природно-ресурсного потенціалу. Від результатів використання природних ресурсів залежить рівень життя населення, а від їх збереження — майбутнє суспільства.

У результаті реформування земельних відносин та рівноправного розвитку різних форм господарювання сформувалася тенденція підвищення ефективності використання сільськогосподарських угідь. Проте, як свідчать результати господарської діяльності в аграрній сфері, завдання, яке стояло перед земельною реформою — радикально змінити ставлення до землі як до національного багатства, забезпечити раціональне та екологобезпечне використання сільськогосподарських угідь з метою переходу на сталий розвиток — вирішено неповністю [2].

Основний текст. Сталий розвиток (sustainable development – англ.) – розвиток суспільства, що дозволяє задовольнити потреби сучасного покоління без шкоди для можливостей майбутніх поколінь [1].

Основними складниками сталого розвитку є економічні та екологічні інтереси суспільства (рис. 1).

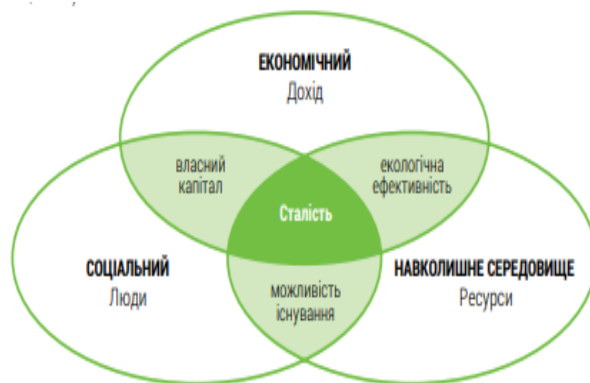

Рис. 1 Аспекти сталого розвитку виробництва

Джерело: [2]

До економічної складової відносять раціональне використання природних ресурсів, енерго- та ресурсоефективні технології, включаючи видобуток і переробку сировини, технології більш чистого виробництва, виробництво екологічно вигідної продукції, мінімізацію і максимальну переробку відходів.

Соціальна складова включає справедливий розподіл благ, збереження культурного капіталу й різноманіття в глобальних масштабах. Основними пріоритетами екологічної складової виступають такі фактори, як якісна питна вода, атмосферне повітря, безпечні продукти, товари і послуги тощо.

На шляху до сталого розвитку виробництва необхідно знайти інноваційні шляхи для забезпечення економічного зростання і водночас покращення екологічних і соціальних показників виробничих процесів і продукції. Роль держави в цьому процесі – створити максимально сприятливі умови для розвитку екологічно орієнтованого бізнесу.

Загальна характеристика природокористування характеризується зниженням антропогенного навантаження (табл. 1).

Таблиця 1

Природокористування за видами ресурсів, 2013-2017 рр.

Показники	Роки					Темп приросту, %				
	2013	2014	2015	2016	2017	2014/ 2013	2015/ 2014	2016/ 2015	2017/ 2016	2017/ 2013
Викиди забруднюючих речовин, тис. т	6719,8	5346,2	4521,3	3078,1	2584,9	79,56	84,57	68,08	83,98	38,47
Забрано води з природних водних об'єктів, млн. м ³	13625	11505	9699	9907	9224	84,44	84,30	102,14	93,11	67,70
Заготівля деревини, м ³	20340,6	20672,4	21924,2	22612,8	21923,0	101,63	106,06	103,14	96,95	107,78
Капітальні інвестиції на охорону навколишнього середовища, млн грн	6038,8	7959,9	7675,6	13390,5	11025,5	131,81	96,43	174,46	82,34	182,58

Джерело: Розраховано за даними [3]

З таблиці 1 бачимо, що викиди забруднюючих речовин мають тенденцію, щодо зменшення. У 2017 р. у порівнянні з 2013 р. викиди зменшилися на 61,53 відсотки. Основна частка викидів припадає на стаціонарні джерела. Кількість забраної води з природних водних об'єктів у 2017 р. знизилася на 32,3% у порівнянні з 2013 р. Заготівля деревини навпаки у 2017 р. збільшилася на 7,78 відсотки. Капітальні інвестиції на охорону навколишнього середовища значно зросли. У 2017 р. вони становили 11025,5 млн грн, що на 82,58% більше ніж у 2013 році.

Дані розрахунки свідчать про покращення умов для здійснення екологобезпечного виробництва, яке є складовою формування сталого розвитку, в основі якого — мінімізація впливу людини на довкілля, гуманне ставлення до тварин та турбота про здоров'я споживачів.

Зокрема, ведення екологобезпечного рослинництва передбачає ряд умов: дотримання правил сівозміни, обробка землі без порушень структури ґрунту; перевага органічному насінню та розсаді, адаптованим до місцевих кліматичних умов; виключення застосування ГМО та опроміненого насіння; заборона використання мінеральних добрив; замість хімічних засобів захисту

рослин та регуляторів росту використовувати насіння, стійке до шкідників та хвороб; застосовувати природні методи боротьби зі шкідниками.

Ведення екологічнобезпечного тваринництва теж має ряд правил, серед яких: використання виключно органічних кормів, частково допускаються корми перехідного періоду; заборонено вживання антибіотиків (крім випадків деяких захворювань), гормони та стимулятори росту; допустимий лише вільний випас чи вигул тварин та пташок, примусове годування та утримання птахів у клітках заборонені.

За даними Державної служби статистики України, станом на початок 2017 р. Україна займає 11-те місце серед країн Європи та 20-те у світі за загальною площею сільськогосподарських угідь, сертифікованих як екологічнобезпечні [3]. За останні 5 років вони збільшилися на 54% і на сьогодні складають 421 500 га, з них 48,1% зайняті під вирощування зернових, що ставить нас на 7-ме місце серед країн-виробників органічних зернових. Понад 16% займають олійні – 5-те місце у світі; 4,6% займають бобові – 7-ме місце. Під овочами зайняті 2% угідь – 10-те місце, а під фруктами – 0,6 відсотки [4].

Українці споживають значно менше екологічнобезпечних продуктів, ніж мешканці країн ЄС. На душу населення цей показник у нас складає 3 € тоді як у ЄС – 53,7 євро. За обсягом внутрішнього ринку екологічнобезпечних продуктів Україна займає 25-те місце в Європі: з гектара органічних угідь на внутрішній ринок потрапляє продукції на € 50, тоді як у Європі — на 2345 євро [4].

В Україні на початок 2017 р. зареєстровані 426 операторів екологічнобезпечного ринку, з яких 294 — аграрні підприємства.

Найбільша площа сертифікованих екологічнобезпечних земель — в Одеській (102 тис. га), Херсонській (76 тис. га), Дніпропетровській (38 тис. га) і Житомирській (32 тис. га) областях, а найбільша кількість підприємств — у Одеській області (рис. 2).

Рис. 2. Екологобезпечне виробництво в Україні

Джерело:[4]

Більшість агрокомпаній володіють невеликими площами органічних земель. Найбільша площа органічних земель у компанії Арніка — 15,8 тис. га, і тільки у п'яти компаній площа органічних земель перевищує 5 тис. га. 90% української агропродукції прямує на експорт. На внутрішньому ринку реалізуються усього 10% агропродукції, виробленої в країні. Головні імпортери — Нідерланди, Німеччина і Велика Британія. А головні експортні культури — кукурудза і пшениця.

Сталість підприємств ґрунтується на системі управління екологічними аспектами та впровадженні ресурсозберігальних технологій. Такий підхід дозволяє оцінити ситуацію, потенціал та шляхи економії щодо ефективного використання всіх ресурсів та зниження собівартості продукції і зменшення утворення відходів та викидів у атмосферу, підвищити ресурсоефективність та конкурентоспроможність. Поєднання екологічної ефективності виробництва з економічним зростанням підприємства є основною ідеєю сталого виробництва.

Висновки: Екологобезпечне виробництво є пріоритетним напрямом розвитку сільського господарства, дозволяє реалізувати концепцію збалансованого розвитку агросфери за рахунок соціально-економічної і природно-ресурсної збалансованості і має на меті забезпечення суспільства

безпечними та якісними продуктами харчування, а також збереження та покращення стану навколишнього природного середовища.

Для подальшого його розвитку в Україні необхідно збільшити площі для екологічнобезпечної продукції за рахунок використання не забруднених агрохімікатами угідь, створити умови для належного стимулювання сільськогосподарських виробників, зниження ризиків ведення даного виробництва, відпрацювати систему державної сертифікації, забезпечити чіткий державний контроль за якістю продовольства, сприяти підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної екологічнобезпечної продукції на міжнародному та національному ринках.

Література:

1. Борисова В.А. Екологічні основи природокористування в АПК. – Суми: Видавництво "Довкілля", 2015. – 356 с.
2. Гаман П.І. Зміст економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності / П.І Гаман // Бізнес навігатор. Серія: Економіка і підприємництво. – 2016. – №8. – 25 с.
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Органік в Україні [Електронний ресурс] / Федерація органічного руху України. – Режим доступу: <http://organic.com.ua/>.

References:

1. Borysova, V.A. (2015), *Ekolohichni osnovy pryrodokorystuvannia v APK* [Ecological bases of nature management in agriculture sector], Vydavnytstvo "Dovkillia", Sumy, Ukraine.
2. Haman, P.I. (2016), "Contents of the economic mechanism of nature management and environmental protection activities", *Biznes navihator. Serii: Ekonomika i pidpriemnytstvo*, vol. 8.
3. State Statistics Service of Ukraine (2018), <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Federation of organic movement of Ukraine (2017), "Organic in Ukraine", available at: <http://organic.com.ua/>

Abstract. *The theoretical and practical principles of formation and development of ecologically safe agricultural production are investigated. The ways of its further development with the simultaneous reproduction of natural resource potential are substantiated.*

It has been established that ecologically safe agricultural production requires consideration of both economic and environmental and social factors that have a significant impact on the state of the environment, land productivity, and, at the same time, on the efficiency of agriculture enterprises activities.

Key words: *ecologically safe production, sustainable development, efficiency, rational use, land resources.*